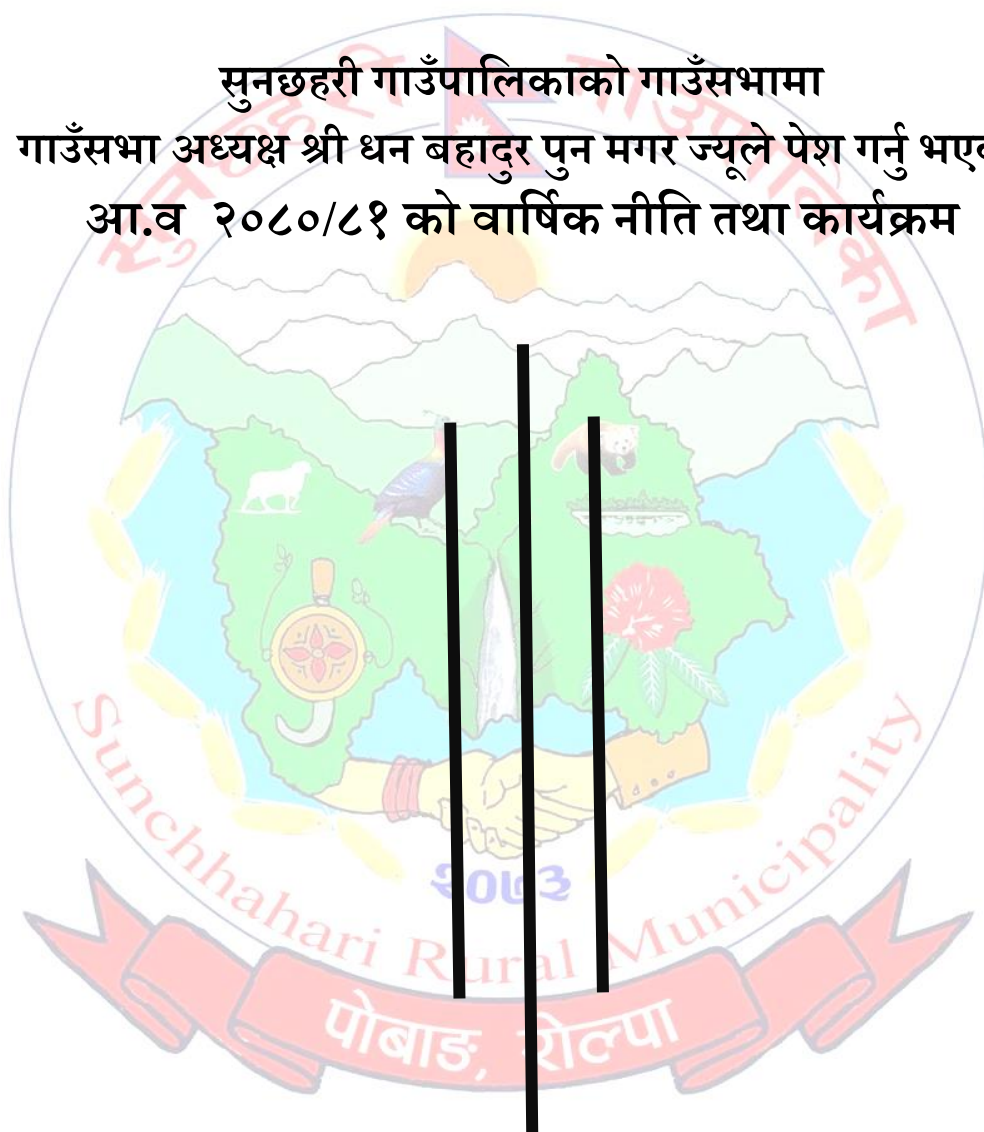

सुनछहरी गाउँपालिकाको गाउँसभामा
गाउँसभा अध्यक्ष श्री धन बहादुर पुन मगर ज्यूले पेश गर्नु भएको
आ.व २०८०/८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

१४ औँ गाउँसभामा पेश भएको मिति: २०८० असार ८ गते
१४ औँ गाउँसभाबाट स्वीकृत भएको मिति: २०८० असार ८ गते

खण्ड १- परिचय र समीक्षा

१.१ पृष्ठभूमि/सम्बोधन:

गाउँपालिका उपाध्यक्ष ज्यू, आमन्त्रित प्रमुख, बिशिष्ट अतिथि ज्यूहरू, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत ज्यू, गाउँसभाका सदस्य ज्यूहरू,

१.१.१ राष्ट्रसेवक कर्मचारी, पत्रकार तथा यहाँ उपस्थित संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरू र सम्पूर्ण उपस्थित महानुभावहरू

नेपालको संविधान बमोजिम संघीयता लागु भएपश्चात दोस्रो कार्यकालमा निर्वाचित दोस्रो आ.व. २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा सभाको अध्यक्षको हैसियतले पेश गर्न पाउँदा गौरवको महसुस गरेका छौं।

यस अबसरमा संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको स्थापनार्थ नेपाली जनताले पटक पटक गर्दै आएको सशस्त्र जनयुद्ध, १९ दिने जनआन्दोलन, मधेश आन्दोलन, आदिवासी जनजाति आन्दोलन, थारू आन्दोलन लगायतका परिवर्तनका खातिर सञ्चालित क्रान्तिकारी आन्दोलनहरूको गौरव पुर्ण इतिहासलाई स्मरण गर्दै नेपालको सार्वभौमिकता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय एकता, स्वाधिनता, समान सहभागिता, समानुपातिक समावेशिता सहितको स्वाभिमान, राष्ट्र हित अग्रगामि परिवर्तनका लागि भएका बिभिन्न आन्दोलनमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने महान बीर शहिदहरू प्रति उच्च सम्मान प्रकट गर्दै भावपुर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछौं साथै बेपत्ता योद्धाहरूको बिशेष स्मरण गर्न चाहन्छौं। घाइते अपाङ्ग हरूको स्वास्थ्य लाभको कामना सँगै उहाँहरूको त्याग तपस्या र योगदान प्रति उच्च सम्मान प्रकट गर्दछौं।

१.१.२ नेपालको संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना तीन तहको हुने ब्यबस्था गरे अनुरूप संविधान र कानुन बमोजिम तिनै तहले राज्यशक्तिको प्रयोग गर्ने ब्यबस्था रहेको छ। तसर्थ संवैधानिक र कानुनी दायित्व पूरा गर्ने सन्दर्भमा यस गाउँपालिकाको गाउँसभाले आफ्नो क्षेत्राधिकारको विषयमा नीति, योजना र कानुन बनाउने साथै त्यसको कार्यन्वयन गर्ने अधिकार प्राप्त भएको छ।

१.१.३ स्थानीय तहको दोस्रो पटकको निर्वाचन भए पश्चात् पहिलो बर्षमा नीति तथा कार्यक्रम पारित र कार्यन्वयन गर्दै दोस्रो बर्षको नीति तथा कार्यक्रम कार्यन्वयन गर्ने संघारमा आइपुगेका छौं। यस परिप्रेक्ष्यमा जनताको नजिकको सरकारबाट सार्वजनिक सेवा प्रवाह, विकास र सुशासनको माध्यमबाट “सुनौलो र सभ्य सुनछहरी, आत्मनिर्भर सुनछहरी” को सपनालाई साकार पार्नका लागि प्रयत्नशील रहेको विषय यस सभामा जानकारी गराउन चाहन्छौं।

सुनछहरी गाउँपालिका रोल्पाको आ.ब. २०८०।८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

१.१.४ रोल्पा जिल्लाको पूर्वी भागमा २७७.६२ बर्ग किमी क्षेत्रफल र १७२४१ जनसंख्या रहेको यस गाउँपालिकालाई विकास, सुशासन र समृद्धिको उच्च स्तरमा पुर्याउन निर्वाचित हुदै गर्दा लिएका संकल्पहरु तथा प्रतिबद्धताहरुको कार्यन्वयन गर्नु हाम्रो अहंम जिम्मेवारी र कर्तव्य रहेको छ । राष्ट्रिय स्तरको पन्ध्रौ पञ्चबर्षीय योजना, प्रादेशिक योजना र गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चबर्षीय विकास योजना (आ.ब. २०७६।७७-२०८०।८१), राष्ट्रिय र प्रादेशिक एवं स्थानीय आवश्यकता, अन्तराष्ट्रिय स्तरमा गरिएका प्रतिबद्धताका आधारमा गाउँपालिकाको विकास, समृद्धि र समुन्नतिको आधारमा रही आगामी आ. ब. को नीति तथा कार्यक्रम गर्ने प्रतिबद्धता यस सभा समक्ष राख्न चाहन्छौं ।

१.१.५ सीमित स्रोत तथा साधन र जनशक्तिको उपलब्धताका बाबजुद पनि यस गाउँपालिकाको सबै क्षेत्रको कार्यप्रगति सन्तोषजनक रुपमा भइरहेको अबगत गराउन चाहन्छौं । गुणस्तरीय सेवा प्रवाह, भ्रष्टाचार नियन्त्रण, सचेत समाज निर्माण, विकासको छनौट, कार्यन्वयन र वितरण लगायत हरेक तहमा सबैको अर्थपूर्ण सहभागिता र संलग्नता प्रवर्द्धन गर्न यो पालिका प्रतिबद्ध रहेको छ ।

गाउँसभाका सदस्य ज्यूहरु,

अब म चालू आ. ब. २०७९/०८० को नीति तथा कार्यक्रमको समीक्षा पेश गर्न चाहन्छु ।

१.२ चालू आ. ब. २०७९/०८० को नीति तथा कार्यक्रमको समीक्षा

क) आर्थिक विकास:-

- ❖ कृषि उत्पादन र उपभोगमा आत्मनिर्भर हुनको लागि व्यवसायीमुखी खेती प्रणालीको विकास गर्न “ सुनछहरी गाउँपालिकाको साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७९” बमोजिम कृषि तथा पशुमा आधारित साझेदारी कार्यक्रम २ करोड पचास लाख गाउँपालिकाको बजेट र हेफर नेपालको ३० प्रतिशत साझेदारीमा २.५ बर्षभित्र कार्यान्वयन गर्ने गरी सम्झौता भएको छ । यसबाट कृषि तथा पशुमा आधारित युवा उद्यशीलता र साना किसानहरुको व्यावसायिकता विकासमा टेवा पुग्नेछ ।
- ❖ पशु प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गर्ने हेतुले प्रत्येक वडाबाट २ जनाका दरले १४ जना विद्यार्थीहरुलाई रोल्वाड मावि जेल्वाडलाई बार्षिक रु ४००००(चालीस हजार मात्र)प्रति छात्र छात्रवृत्ति अनुदान रकम उपलब्ध गराइएको छ ।
- ❖ यस चालू आ ब मा २०७८।७९ मा स्थापना भएको आलु बाली पकेट विकास कार्यक्रमको निरन्तरता अन्तर्गत लिङखुरी धारा कृषि समूह सुनछहरी ७ र रिजाबन कृषि समूह सुनछहरी ५ लाई दिइएको छ । आ ब २०७९।८० मा नयाँ आलुबाली पकेट विकास कार्यक्रम अन्तर्गत वडा नं ५ को

सुनछहरी गाउँपालिका रोल्पाको आ.ब. २०८०।८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

खर्कमा चिनो कृषि सहकारी संस्था र वडा नं ३ को बर्गो कृषि समूह छनौट भइ आलुबाली ब्याबसायिक रुपमा उत्पादन भएको अबस्था छ ।

- ❖ ७५% अनुदानमा अदुवाको बिउँ,ओखर र स्याउको बिरुवा बितरण, गहुँको बिउँ बितरण, च्याउको बिउँ बितरण, टिमुरको बिरुवा बितरण र मकैको बिउँ बितरण भइ किसानहरुले आफ्नो समेत लागत साझेदारीमा सुपथ मूल्यमा किसानहरुले गुणस्तरीय बिउँ पाएको अबस्था छ ।
- ❖ पशुहरुको औषधी तथा उपचार प्रबन्ध गर्दै पशुहरुमा देखा पर्ने संक्रामक रोगहरुको आकस्मिक जाँच तथा पड्ताल गरिएको अवस्था छ । पशुहरुमा देखा परेको लम्पी स्किन रोग नियन्त्रण गर्न विभिन्न उपायहरु अवलम्बन गरिएको छ ।
- ❖ गरिबि निवारणका लागि लघु उद्यम कार्यक्रम अन्तर्गत सिलाइ, बुनाइ, कुक तालिम, अल्लो धागो प्रशोधन लगायत गरीब तथा विपन्न परिवारहरुको आयआर्जनमा टेवा पुग्ने गरी ७ वटै वडाहरुमा विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन भएका छन् ।
- ❖ वडा नं ३ को मौलाबनदेखि लुङमा थामा पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण भई सञ्चालनमा आएको छ ।
- ❖ पर्यटन क्षेत्रको प्रवर्द्धनका लागि स्थानीय स्तरमा मेला पर्व, मगर समुदायको पौराणिक नाचगान र स्थानीय कला तथा संस्कृति को संरक्षण एवं जगेर्नाका सम्बन्धी कामहरु भैरहेको अबस्था छ ।
- ❖ नयाँ पर्यटकीय गन्तव्यहरु खोजी गर्दै पर्यटन क्षेत्रबाट आर्थिक लाभ लिन स्थानीय सहभागिता अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन भइरहेको अबस्था छ ।
- ❖ आर्थिक विकासको क्षेत्रमा विनियोजन गरिएको २,७३,७५,०००(दुई करोड त्रिहत्तर लाख पचहत्तर हजार मात्र) को नीति तथा कार्यक्रमको मस्यौदा तयार गर्दासम्मको अबधिमा २०८०।०१।०६ आइपुग्दाको बित्तीय प्रगति १,६३,२७,१७३ (एक करोड त्रिसठ्ठी लाख सत्ताइस हजार एक सय त्रिहत्तर मात्र) अर्थात ५९.६४% हासिल भएको छ ।
- ❖ तिलाचन दह वडा नं. १, दहबाड दह वडा नं. ३, याबाड दह वडा नं. ७ को पुनःनिर्माण जलजला क्षेत्रको गुरिल्ला पदमार्ग, सुनछहरी झरणामा सिढी निर्माण आदी पर्यटकिय पुर्वाधारको क्षेत्रका कामहरु सम्पन्न भएका छन् ।

ख) सामाजिक विकास:

सुनछहरी गाउँपालिका रोलपाको आ.ब. २०८०।८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

- ❖ बालबिकासदेखि कक्षा ९ सम्मको बार्षिक परीक्षा गाउँपालिकाले परीक्षा सञ्चालन तथा ब्यबस्थापनमा लाग्ने सम्पूर्ण खर्चहरू ब्यबस्था गरिएको छ । बालबालिकाहरूले निशुल्क रुपमा शिक्षा प्राप्त गर्ने संवैधानिक र कानुनी ब्यबस्थालाई आत्मसाथ गर्दै त्यसतर्फ गाउँपालिका प्रतिबद्ध समेत रहेको छ ।
- ❖ राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत ४ कोठे भवन सरस्वती मा. वि. घुस्बाङ, २ कोठे भवन मेहेलधारा मा. वि. जैमा, लक्ष्मी आ. वि. थनबाङ र ने. रा. आ.वि. ल्याबाङमानिर्माण सम्पन्न हुने अबस्थामा रहेका छन् भने ICT अन्तर्गत जनता आ. वि. बासाडाँडा, जनता मा. वि. बाहिरीगाम र ने.रा. मा. वि. स्युरीमा जडान सम्पन्न भइसंचालनमा आइसकेको अबस्था छ ।
- ❖ आधारभूत तहको कक्षा १ देखि ६ सम्म विद्यालयमा दिवा खाजा कार्यक्रम सञ्चालन भएको छ । सो बाट विद्यालय उमेर समूहका बालबालिकाहरूलाई पोषिलो दिवा खाजा प्राप्त भई बिद्यालयमा नियमित उपस्थिति हुने र कक्षा छाड्ने दरमा कमी आएको अबस्था छ ।
- ❖ आधारभूत तहमा पढाइ हुने स्थानीय विषयको रुपमा मगर खाम भाषाको पाठ्यक्रम (कक्षा १-८) को पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक निर्माण भई कक्षा १ देखि पठनपाठन शुरु भएको अबस्था छ ।
- ❖ विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक र प्रशासनिक लगायत समग्र पक्षको अनुगमन तथा निरीक्षण सघन रुपमा चालु आ.व.मा एकपटक गरी विद्यालयहरूलाई पृष्ठपोषण प्रदान गरिएको छ ।
- ❖ आधारभूत स्वास्थ्यमा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गर्नका लागि निशुल्क औषधी बितरण, गाउँपालिकाको आयोजनामा आइएनएफ र हरियोखर्क अस्पतालले हाड तथा जोर्नीहरू सम्बन्धी समस्या भएका विरामीहरूलाई ३ (तीन) दिने स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन भएको छ भने २२ जना बिरामीको हरियोखर्क अस्पताल रिफर भई निःशुल्क अप्रेसन भएको छ ।
- ❖ राप्ती आँखा अस्पतालको आयोजनामा सुनछहरी ५ र ६ नं. वडामा १/१ दिने निःशुल्क आँखा शिविर सञ्चालन भएको छ ।
- ❖ दश बर्षीय जनयुद्धका क्रममा ज्यान गुमाएका शहिद तथा दन्द्धपिडित मध्ये बाट पहिलो चरणमा १०० जना घर परिवार लाई स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।
- ❖ किशोरी संग उपाध्यक्ष कार्यक्रम मार्फत प्रत्येक माध्यमिक विद्यालयहरूमा महिनावारी र स्यानिटरी प्याड बितरण सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम सम्पन्न भई यसबाट किशोरी बालिकाहरूको स्वास्थ्य

सुनछहरी गाउँपालिका रोलपाको आ.ब. २०८०।८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

समस्याका कारण विद्यालय पढाइमा बाधा पुगे अबस्थामा सुधार आएको छ साथै बाल बिबाह न्यूनिकरणमा टेवा पुगे देखिन्छ ।

- ❖ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका लागि नीति तथा कार्यक्रम एवं बजेटको कार्यान्वयन वडा तथा पालिकास्तरमा भएको अबस्था छ । यसका लागि सचेतना, अभिमुखीकरण र छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएका छन् ।
- ❖ सुनछहरी गाउँपालिकाको पोबाड स्वास्थ्य चौकी मार्फत एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन भइ बिरामीहरुले सहज एवं सहूलियत रुपमा एम्बुलेन्स सेवा प्राप्त गरेका छन् सुत्केरी हुने महिला, पुर्ण अपाङ्ग, आकस्मिक दुर्घटनाका बिरामी, जेष्ठ नागरिकलाई ५०% निःशुल्क सेवाले जनतामा राहत प्राप्त भएको छ ।
- ❖ तिलगंगा आँखा प्रतिष्ठान काठमाडौ र जिल्ला सामुदायिक आँखा केन्द्र संगको समन्वयमा यस सुनछहरी गाउँपालिकाको केन्द्र पोबाडमा ग्रामीण आँखा केन्द्र सञ्चालनमा आइ आँखा सम्बन्धी समस्या भएका बिरामीहरुलाई आँखा स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध भएको छ ।
- ❖ राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता चालू आ ब मा संधिय सरकारको साझेदारीमा रोलबाड मावि जेलबाडमा सम्पन्न भएको छ ।
- ❖ बहुक्षेत्रीय पोषण अन्तर्गत शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, पोषण र कृषिका कार्यक्रमहरु यस चालू आ ब मा वडा नं ७ छनौट भइ कार्यान्वयन भइरहेको अबस्था छ ।
- ❖ सामाजिक बिकास तर्फ बिनियोजन गरिएको रु १९,२२,६४,१०१(उन्नीस करोड बाइस लाख चौसठ्ठी हजार एकसय एक) मा हालसम्म आइपुग्दा १२,१३,२५,१५८.८२(बाह्र करोड तेह लाख पच्चीस हजार एकसय अन्ठाउन्न रुपैया पैट्टा बयासी मात्र) अर्थात ६३.१% खर्च भएको अबस्था छ ।
- ❖ समृद्ध रोलपा फाउन्डेशनको पहलमा ४३७ जना गणतान्त्रिक योद्धा तथा विपन्न परिवारलाई न्यानो कम्मल वितरण गरिएको छ यसै कार्यक्रममा ७ वट कलवहरुलाई खेलकुद सामाग्री पनि वितरण गरिएको थियो ।
- ❖ जनप्रतिनिधि , कर्मचारीहरु र टोल विकास संस्थाको बीचमा सुशासन र सेवा प्रवाह सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम ७ वटै वडामा सम्पन्न भएको छ ।

(ग) पूर्वाधार क्षेत्र:

- ❖ विकासको भौतिक पाटो सडक, खानेपानी, सिंचाइ, भवन, बिधुतीकरण लगायतका पूर्वाधारहरु पर्दछन्। यसले उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउँदै जन जीवनलाई सहज र सरल बनाउने तथा रोजगारी सृजनामा मद्दत गर्दछ।
- ❖ सुनछहरी गाउँपालिका भौगोलिक रुपमा विकट रहेको र यहाँ विकासका असंख्य माग तथा आवश्यकताहरु रहेका छन्। पूर्वाधार विकासको क्षेत्रमा यस चालू आ बमा सुनछहरी गाउँपालिकाको अबस्था देहाय अनुसार रहेको छ।
 - पोबाङ- किम्लेघाट सडक स्तरोन्नतिको कार्य यस आ. ब.मा सम्पन्न हुने अबस्थामा छ।
 - धर्मशाला- टङ्शलकुना सडक निर्माण सम्पन्न हुने चरणमा रहेको छ।
 - जेलबाङ स्वास्थ्य चौकी भवन र वडा नं ६ को कार्यालय भवन चालू आ व मा निर्माणको को कार्य करीब ८०% भएको छ भने चलपलखोला देखि खिबाङ हाडटा खानेपानी र जुबाङ लिफ्ट खानेपानी योजनाहरु निर्माण सम्पन्न हुने अबस्थामा रहेका छन्।
 - वडास्तरका योजनाहरुमा गोरेटो बाटो, सडक, खानेपानी, कूलो, सिंचाइ र भवन लगायतका योजनाहरु सम्पन्न भई सञ्चालनमा आएको अबस्था छ।
 - यस चालु आबमा ४ वटा झोलुङ्गे पुल सम्पन्न भएका छन् भने ७ वटा नयाँ झोलुङ्गेपुलहरु निर्माणको क्रममा रहेका छन्।
 - गाउँपालिकाको गौरवको योजना अन्तर्गत ल्याबाङ-पखेर-चम्जा-राङसि-डम्फु-बाघतारे-जलजला सडक DPR सहित ट्रयाक ओपनको काम शुरु भएको छ।
 - कुईपा – रिजावन मोटरबाटो DPR गरिएको छ।
 - फगाम – जेलबाङ मोटरबाटो, फगाम – दाङसीबाङ मोटरबाटो निर्माण भएको छ।
 - सालघारी-जेलबाङ, पोबाङ-थनबाङ, पोबाङ-जेलबाङ मोटर बाटोको स्तर उन्नति भएको छ।

- ❖ पूर्वाधार क्षेत्रको लागि बिनियोजन गरिएको बजेट रु ८,५४,५५,०००(आठ करोड चौपन्न लाख पचपन्न हजार) मा समीक्षा अबधिसम्म आइपुग्दा रु ३,५१,६२,३६२(तीन करोड एकाउन लाख बैसठ्ठी हजार तीन सय बैसठ्ठी) अर्थात ४१.१५% वित्तीय प्रगति भएको छ ।

(घ) बन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन:

- ❖ बनक्षेत्रको दिगो व्यवस्थापन, जलवायू न्युनीकरण एवं अनुकुलन, जैविक विविधता संरक्षण, वातावरणको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्नका लागि सुनछहरी गाउँपालिकाको वन ऐन, २०७९ जारी भई कार्यन्वयनमा आएको अबस्था छ ।
- ❖ चालू बजेटमा रिचार्ज पोखरी, सामुदायिक बन छटनी, वृक्षारोपण लगायतका विभिन्न बन सम्पदाहरूको संरक्षण तथा सम्बर्द्धनका कार्यहरू भैरहेका छन् ।
- ❖ वातावरणीय सरसफाइ र स्वच्छता प्रवर्द्धन गर्न “हामी बनाउँछौ, हाम्रो सुनछहरी” अभियानलाई वडा तथा बस्तीस्तरमा सञ्चालन गरिएको छ ।
- ❖ यस क्षेत्रमा चालू आ ब मा बिनियोजन गरिएको कुल बजेट रु ५४००००००(चौपन्न लाख) मध्ये खर्च रु २४,७५,४५६(चौबीस लाख पचहत्तर हजार चार सय छपन्न मात्र) ४५.८४% वित्तीय प्रगति भएको छ ।
- ❖ डिभिजन बन कार्यलय लिबाङ र गाउँपालिकाको साझेदारीमा वडा नं. ५ जुबाङमा ३० हजार नर्सरी बिरुवा उत्पादन कार्य प्रारम्भ भएको छ ।

(ङ) संस्थागत विकास तथा सुशासन:

- ❖ सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित एवं प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिकाको कार्यालयमा डिजिटल नागरिक वडापत्र र डिजिटल नागरिक वडापत्रको प्रयोग भएको अबस्था छ ।
- ❖ गाउँपालिकामा हुने हरेक सूचना तथा जानकारीहरू सर्वसाधारणको पहुँच सम्म पुर्याउन वेबसाइट, फेसबुक पेज र ग्रुप एसएमएसको प्रयोग गरिएको छ ।
- ❖ गाउँपालिकाबाट सम्पादन गरिने सबै क्रियाकलापहरू, सेवा प्रवाह र विकासका कार्यहरूको बारेमा अर्धवार्षिक समीक्षा सम्पन्न भएको छ ।

सुनछहरी गाउँपालिका रोलपाको आ.ब. २०८०।८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

- ❖ पारदर्शिता प्रवर्द्धन गर्दै भ्रष्टाचार न्यूनीकरण गर्नका लागि गाउँपालिकाको हरेक कामहरूलाई सुशासनयुक्त बनाइएको अवस्था छ ।
- ❖ गाउँपालिका जनप्रतिनिधिहरू सबै, न्यायिक समितिका सदस्यहरू र मेलमिलापकर्ताहरूको १ दिने सुशासन तथा मेलमिलाप सम्बन्धी अभिमुखीकरण सम्पन्न भएको छ । स्थानीय तहमा रहेका विवादहरू समाधान गर्नका लागि प्रचलित कानून बमोजिम आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र रहेका मुद्दाहरूको न्यायिक निरूपण तथा मेलमिलाप गर्ने क्षमता अभिवृद्धिमा टेवा पुर्‍याएको छ ।
- ❖ सुशासन तथा संस्थागत विकास तर्फ चालू आ.ब.मा बिनियोजन गरिएको बजेट रु १,९३,५०,००० (एक करोड त्रियानब्बे लाख पचास हजार) बिनियोजन भएकोमा हालसम्म रु १,७३,४८, ९२१ (एक करोड त्रिहत्तर लाख अठचालीस हजार नौसय एक्काइस मात्र) अर्थात ८७.५१% बित्तीय प्रगति भएको छ ।
- ❖ निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूलाई स्थानिय सत्ता सञ्चालन सम्बन्धी २ दिने अभिमुखीकरण तालिम/गोष्ठि सम्पन्न भएको छ ।
- ❖ छुवाछुत अन्त्यका लागि दलित र गैरदलित समुदाय तथा सरोकारवालाहरू सँग बहुजातिय अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न हुने चरणमा रहेको छ ।
- ❖ सुनछहरी ५ जैमाकसलाको थनबाड पोबाड र माबाडका जनताको भौगोलिक सुगमतालाई ध्यान दिई देबि मन्दिर मा. बि. पोबाडमा मतदान केन्द्र थप गरी कार्यन्वयनमा लिइएको छ ।

यसरी चालू आ.ब. मा बिनियोजन भएको कुल बजेट ४३,७८,९४,६४३.६१ (त्रिचालीस करोड अठहत्तर लाख चौरानब्बे हजार छ सय त्रिचालीस रुपैया पैसा एकसठ्ठी मात्र) मध्ये हालसम्म चालूतर्फ बिनियोजन गरिएको २७,१२,१३,००० (सताइस करोड बाह्र लाख तेह्र हजार मात्र) हालसम्म खर्च रु १६,२२,७४,००० (सोह्र करोड बाइस लाख चौहत्तर हजार) अर्थात ५९.८३% , त्यस्तै पूँजीगत तर्फ बिनियोजन गरिएको १६,६६,८१,००० मा हालसम्म खर्च रु ८,५९, ५८,००० (आठ करोड उन्नसाठी लाख अन्ठाउन्न हजार मात्र) अर्थात ५१.५७% गरी कुल बजेटमा चालू र पूँजीगत गरी रु २४,८२,३३,००० (चौबीस करोड बयासी लाख तेत्तीस हजार मात्र) अर्थात ५६.६८% बित्तीय प्रगति हासिल भएको अवस्था छ ।

(च) उत्पन्न चुनौतिहरू

सुनछहरी गाउँपालिका रोल्पाको आ.ब. २०८०।८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

- आ. ब. २०७९/०८० मा नयाँ अनुभव र पुराना योजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा कयौं चुनौतिहरू आएका छन्।
- पुराना बक्यौता भुक्तानीहरू मिलाउनु पर्ने र त्यसको कानुनी समस्याहरूले निकै अप्ठ्यारो पार्ने काम गर्यो।
- ब्याकहो लोडर मेशिनको बिमा, ५ शैया अस्पतालको नक्सा परिवर्तन गर्ने प्रक्रियाले लामो समय लिँदा अन्य काममा बाधा पुग्न गएको अबस्था रह्यो।
- प्राविधिक, लेखा लगायतका कर्मचारीहरूको सरुवा हुनु र चुनाबी आचारसंहिताका कारण समयमै पदपुर्ति असम्भव हुनुले पनि चालु आ. ब. का कयौं योजनाहरूको कार्यान्वयनमा ढिलाई हुन पुगेको छ।
- राष्ट्रिय स्तरमा आएको आर्थिक संकटले गर्दा संघ र प्रदेश बाट आउने कयौं अनुदान रकमको कटौतिले भुक्तानीमा ठुलो चुनौतिको सामना गर्नुपरिरहेको अबस्था छ।
- आन्तरिक राजस्व संकलनमा कयौं स्रोतहरू ब्यबस्थित गर्न नसकेर आउनुपर्ने राजस्व ल्याउन नसकिएको अबस्था रहेको छ।
- शैक्षिक सत्र २०७९ को नतिजा हेर्दा शिक्षाको गुणस्तरमा ठुलो दरार देखिएको छ आजको बैज्ञानिक युगमा यो हाम्रो शिक्षाको स्तरले निकै नै लज्जित बनाएको छ।
- आवश्यकता अनुसार आधारभुत स्वास्थ्य उपचार प्रक्रियालाई भौतिक र प्रशासनिक दुवै रूपले ब्यबस्थित गर्न नसकिएको अबस्था छ।
- रोजगार, कृषि र पशु जस्ता जनतालाई प्रत्यक्ष आर्थिक लाभ दिने कार्यक्रमलाई ब्यबस्थित, दिगोपन र उत्पादनमुखि बनाउन नसकिएको अबस्था छ।
- जनप्रतिनिधिहरूमा खोजमुलक अनुसन्धान अध्ययन र सहकार्यमा कही कतै कमि रहेको महसुस भएको छ।

खण्ड २- आगामी आ. व. २०८०।८१ को नीति तथा कार्यक्रम

सुनछहरी गाउँपालिका रोलपाको आ.ब. २०८०/८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

गाउँसभामा उपस्थित सभाका उपाध्यक्ष तथा सम्पूर्ण गाउँसभाका सदस्य ज्यूहरु एवं गाउँपालिकाबासी आमाबुबा तथा दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरु,

अब म आगामी आ. ब. २०८०/८१ को नीति तथा कार्यक्रम यस सभामा पेश गर्न चाहन्छु ।

२.१ सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र अपेक्षित उपलब्धि:

२.१.१ सोच:

सेवा, विकास, सुशासन र सामाजिक न्यायको बढोत्तरी मार्फत समृद्ध सुनछहरी गाउँपालिका निर्माण ।

२.१.२ लक्ष्य:

सेवा, विकास, सुशासन र सामाजिक न्यायको प्रबर्द्धन गर्न नीति तथा कार्यक्रम र बजेट केन्द्रित गर्ने ।

२.१.३ उद्देश्य:

गाउँपालिकाको स्रोत साधनको प्रभावकारी परिचालन तथा उपयोग मार्फत विकास र समृद्धि हासिल गर्नु ।

२.१.४ अपेक्षित उपलब्धि:

सार्वजनिक सेवामा सबै नागरिकको सहज पहुँच अभिवृद्धी, गुणस्तरयुक्त सहभागितामूलक विकास, सुशासनको अनुभूतिमा सुधार र विभेद रहित समाज निर्माण भई गाउँपालिकाको समग्र स्थितिमा सुधार भएको हुनेछ ।

२.२ बार्षिक नीति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अबलम्बन गरिएका प्रमुख नीति तथा आधारहरु:

२.२.१ समग्र नीति तथा आधारहरु

- ❖ नेपालको संविधान ।
- ❖ संघ र प्रदेश तहका कानूनहरु ।
- ❖ गाउँपालिकाका विभिन्न ऐन, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका र निर्णयहरु ।
- ❖ पन्ध्रौ योजना ।
- ❖ दिगो विकासका लक्ष्यहरु (सन २०१६-२०३०)
- ❖ लुम्बिनी प्रदेशका योजनाहरु ।
- ❖ गाउँपालिकाको पञ्चवर्षीय गाउँपालिका विकास योजना (आ.ब. २०७६/७७- २०८०/८१)
- ❖ बिगतको नीति तथा कार्यक्रमको समीक्षात्मक बिश्लेषण ।

२.२.२ क्षेत्रगत नीति तथा आधारहरु:

(क) आर्थिक विकास:

आ. ब. २०८०/०८१ आर्थिक विकासको लागि देहायका क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरु अबलम्बन गरिनेछन्

१. कृषि सम्बन्धी नीति:

- ❖ कृषि क्षेत्रको ब्याबसायीकरण, आधुनिकीकरण गर्दै निर्वाहमूखी कृषि प्रणालीलाई आत्मनिर्भर र उत्पादनशील कृषि प्रणालीमा रुपान्तरण गर्न भुमि बैंकको नीतिलाई निरन्तरत दिइनेछ ।
- ❖ कृषि तथा पशुमा आधारित साझेदारी कार्यक्रम मार्फत उद्यमशीलता विकास, आय बृद्धि र रोजगारी सृजना गर्न जोड दिइनेछ ।
- ❖ कृषि उत्पादनलाई जोड दिनका लागि सिंचाइ कुलोको आवश्यक ब्यबस्था गरिनेछ ।
- ❖ गाउँपालिकाका सबै वडाहरुमा कहाँ के खेतीको सम्भावना रहेको छ सोही अनुसार स्थानीय कृषकहरुलाई उत्पादन गर्नका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ साथै माटो परिक्षण गरेर बालिको छनौट गरिनेछ ।
- ❖ गाउँपालिकामा रासायनिक मलभन्दा प्राङ्गारिक मलको प्रयोग गरी उत्पादन बढाउन जोड दिइनेछ ।
- ❖ किसानहरुलाई निश्चित प्रतिशत अनुदानमा खाद्यबाली, तरकारीबाली र फलफूलका बिऊ तथा बिरुवाहरु उपलब्ध गराइनेछ ।
- ❖ गरिबलाई रोजगार र परिश्रमिलाई पुरस्कार नीतिलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- ❖ पशुहरुमा लाग्ने विभिन्न संक्रामक रोगहरु निवारण गर्न पशु औषधिको ब्यबस्था मिलाइनेछ ।
- ❖ अण्डामा आत्म निर्भरताका लागि लेयर्स कुखुरापालनमा जोड दिइनेछ ।
- ❖ भाँगो खेती प्रवर्द्धन, बैज्ञानिक रेसा प्रशोधन र बजारीकरणका लागि कानुनी र ब्यबहारिक पक्षको अध्ययन कार्यलाई अगाडि बढाइने छ ।

- ❖ कृषि, पशु सेवा र रोजगार शाखा मार्फत ढिगो र परिणाममुखि रोजगार सिर्जना गर्ने खालको कृषि उत्पादनमा आधारित कार्यक्रम अबलम्बन गरिने छ ।

२. उद्योग सम्बन्धी नीति:

- ❖ लघु उद्यम मार्फत आयआर्जन वृद्धि गर्दै गरीबी न्यूनीकरण गर्न प्राथमिकता दिइने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- ❖ संघ तथा प्रदेश सरकारसंगको समन्वयमा एक औद्योगिक ग्राम स्थापना गर्न आगामी आ.ब. देखि शुरुवात गरिनेछ ।
- ❖ समूह तथा सहकारी मार्फत स साना उद्योगहरु संचालन तथा ब्यबस्थापन गर्न जोड दिइनेछ । त्यस्ता उद्योगहरुलाई सरकारले आवश्यकता अनुसार अनुदान रकम उपलब्ध गराउदै जाने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- ❖ स्थानीय उत्पादनमा आधारित साना उद्योग स्थापना गर्नका लागि नीजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- ❖ पालिकाका सबै नागरिकहरुलाई उद्यमशीलता मार्फत बेरोजगारी अन्त गर्दै आत्मनिर्भर र स्वावलम्बी बनाउन जोड दिइनेछ ।
- ❖ कोदो बाट बनाइने स्थानिय मदिरालाई बैज्ञानिक तरिकाले प्रशोधन गराई ब्राण्डेड लेभलिङ गरि बजारीकरण गर्नको लागि आवश्यक प्राविधिक अध्ययन तथा कानुनी अध्ययन गरिनेछ ।

३. पर्यटन सम्बन्धी नीति:

- ❖ सुनछहरी गाउँपालिका धेरैजसो उच्च पहाड र मनोरम प्राकृतिक दृश्य एवं छटाले भरिपूर्ण भएको गाउँपालिका हो । पर्यटन क्षेत्रको विकासद्वारा आर्थिक विकासमा टेवा पुर्‍याउनु गाउँपालिकाको प्राथमिकता रहेको छ ।
- ❖ युद्ध पर्यटनको विकासको लागि यस गाउँपालिकाको वडा नं ५ र ७ मा रहेको बजुधुरी नजिक शहिद स्मृति पार्कको निर्माण गर्न संघ तथा प्रदेश सरकारको समन्वयमा आगामी आ.ब. देखि पहल गरिनेछ ।
- ❖ पर्यटन क्षेत्रको विस्तार तथा विकासका लागि संघ, प्रदेश, स्थानीय संघसंस्थाहरु, नीजि क्षेत्र लगायतका सरोकारवालाहरूसंग समन्वय एवं सहकार्य गर्ने नीति तथा कार्यक्रम अबलम्बन गरिनेछ ।

- ❖ सुनछहरी गाउँपालिकाभित्र रहेका जलजला, लुङटुङ,तीनकिल्ला,बजुधुरी, सुनछहरी झरणा, लुम्मा डाँडा,फुलबारी लेक, बिबाङ दह, गोडबाङ, कोठिभिर, तिलाचन दह र ढडबाङ आदी पर्यटकीय स्थलहरूमा पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण गरी पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- ❖ हाल रहेका होमस्टेमा सुधार र नयाँ होमस्टेहरू संचालनका लागि आवश्यक तालिम तथा प्रशिक्षण र सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू वडास्तरमा संचालन गरिनेछ ।
- ❖ चर्चित जलजला क्षेत्र, बिबाङ क्षेत्र, तिलाचन र कोठि क्षेत्रमा पर्यटकहरूको सहजताका लागि आवश्यक पुर्वाधार निर्माण गरी बेश क्याम्पहरूलाई ब्यबस्थित गरिनेछ ।
- ❖ सुनछहरी झरणामा सूरक्षित सुइमिड पुलको आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

२. सामाजिक विकास:

(क) शिक्षा सम्बन्धी नीति:

- ❖ आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा पहुँचयुक्त बनाई शिक्षालाई पूर्णतः निःशुल्क बनाउनका लागि बिशेष पहल गरिनेछ । सरकारी दरबन्दी थप माग गर्नका लागि संघीय सरकारसंग पहल गरिनेछ ।
- ❖ मगर भाषाको पाठ्यक्रम निर्माण आधारभूत तहसम्म भैसकेको हुदाँ चालू शैक्षिक सत्र २०८० मा कक्षा १ मा लागू गर्ने र क्रमशः आगामी शैक्षिक सत्रमा अन्य कक्षाहरूमा लागू गर्दै लैजाने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- ❖ भौतिक अबस्था कमजोर रहेका विद्यालयहरूको भवन निर्माण, पुनः निर्माण र आवश्यक प्रवन्ध गरी विद्यालयहरूलाई भौतिक स्रोत तथा साधनले सम्पन्न बनाइनेछ ।
- ❖ विद्यालयमा शिक्षाको गुणस्तर खस्किदै गएको अबस्थामा गुणस्तर अभिवृद्धीका लागि गाउँपालिकाबाट अनुगमन तथा निरीक्षण, तालिम तथा क्षमता अभिवृद्धि,अनुभव आदानप्रदान, अभिभावक शिक्षा,खेलकुद प्रतियोगिता र अन्य विभिन्न क्रियाकलापहरूको माध्यमबाट विद्यालयहरूको शैक्षिक स्तर उकास्ने प्रयत्न गरिनेछ ।
- ❖ शिक्षा क्षेत्रमा पुरस्कार र दण्ड नीतिलाई अबलम्बन गरिनेछ । प्रअ तथा शिक्षकहरूको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा पूरस्कृत तथा दण्ड गर्ने ब्यबस्थालाई कार्यन्वयनमा ल्याइनेछ ।

सुनछहरी गाउँपालिका रोलपाको आ.ब. २०८०।८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

- ❖ हाल दरबन्दी कम रहेका र निजी स्रोत शिक्षक ब्यबस्थापन गरी पठनपाठन गरिरहेका विद्यालयहरूलाई गाउँपालिकाले शिक्षक दरबन्दी मिलान गरी दरबन्दीको पुनः बितरण पश्चात् आवश्यक पर्ने विद्यार्थी अनुपात र विषयगतको आधारमा शिक्षक ब्यबस्थापन गर्ने नीति लिइनेछ । यसका लागि गाउँपालिकाको शिक्षा समितिले आवश्यक गृहकार्य गर्नेछ ।
 - ❖ विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रमबाट बालबालिकाहरूलाई स्थानीय स्तरमा पाइने खाद्य बस्तुहरूको प्रयोग गरी खाजा ब्यबस्थापन गर्ने ब्यबस्था मिलाइनेछ ।
 - ❖ सामुदायिक विद्यालयहरूमा शैक्षिक सामग्रीहरूको ब्यबस्था, आधारभूत तथा माध्यमिक विद्यालयहरूमा पुस्तकालय ब्यबस्था र विज्ञान प्रयोगशाला ब्यबस्थापन गरिनेछ ।
 - ❖ कक्षा ८-१२ सम्मका विद्यार्थीहरूका माझ “युवा विद्यार्थी सँग स्थानिय सरकार” कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति लिइने छ ।
 - ❖ प्राविधिक शिक्षामा पहुँच अभिवृद्धि गर्दै सीपमूलक शिक्षामा बढोत्तरी गर्न प्रत्येक वडाबाट २ जना बिपन्न र आर्थिक तथा सामाजिक रुपले पिछडिएका बर्गका विद्यार्थीहरूका लागि निशुल्क पशु प्राविधिक शिक्षा उपलब्ध गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
 - ❖ बिपन्न दलित परिवार तथा जेहेन्दार विद्यार्थी छनौट गरि बार्षिक २ जनालाई प्राविधिक शिक्षामा छात्रवृत्ति प्रदान गरिने छ ।
 - ❖ लोकसेवा आयोगको तयारी कक्षाहरू सञ्चालन गरिने छ ।
 - ❖ पढ्दै कमाउँदै प्राविधिक तथा व्यवहारिक शिक्षामा व्यवस्था गर्न पहल गरिनेछ ।
- (ख) स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति:
- आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको पहुँच बढाइनेछ ।
 - आधारभूत स्वास्थ्य संस्थामा बर्थिङ सेन्टरलाई ब्यबस्थित गरिनेछ । बर्थिङ सेन्टरमा आवश्यक पर्ने स्वास्थ्य सामग्रीहरूको ब्यबस्था मिलाइनेछ ।
 - पालिकाको केन्द्रमा विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा सहितको शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।

सुनछहरी गाउँपालिका रोलपाको आ.ब. २०८०।८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

- संघ तथा प्रदेश सरकारको साझेदारीमा आगामी २ वर्षभित्र वडा नं २ र ४ मा स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण सम्पन्न गर्ने ब्यबस्था मिलाइनेछ ।
- आधारभूत स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट निशुल्क बितरण गरिने औषधीहरु समयमै उपलब्ध गराइनेछ ।
- “स्वस्थ गाउँघर, स्वस्थ समाज र स्वस्थ गाउँपालिका निर्माण” गर्न स्वच्छता र सरसफाई सम्बन्धी सचेतना मूलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछन् ।
- ५ शैयाको आधारभूत अस्पताल निर्माण कार्य आगामी आ ब भित्र सम्पन्न गरी स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने ब्यबस्था मिलाइनेछ ।
- पुर्ण सरसफाई युक्त गाउँपालिका निर्माणका लागि कार्यप्रारम्भ गरिने छ ।
- महिलाको स्वास्थ्य संग सम्बन्धित स्वास्थ्य सचेतना कार्यक्रम गर्न आइपास (IPAS) संस्थालाई अनुमति दिइनेछ ।

(ग) लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति:

- ❖ लिङ्गीय आधारमा गरिने भेदभाव, शोषण र असमानता न्यूनीकरण गर्न विभिन्न योजना तथा कार्यक्रमहरुलाई अन्तरसम्बन्धित बनाइ संचालन गरिनेछन् ।
- ❖ लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट निर्माण गरी समतामूलक पहुँच र सहभागितामा जोड दिइनेछ ।
- ❖ गरीबी निवारणका लागि लघु उद्घम कार्यक्रममार्फत विपन्न महिला, दलित र अल्पसंख्यकहरुको स्वरोजगार उन्मुख सिपमूलक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ❖ समाजमा रहेका छुवाछुत, उचनीच र विभेदजन्य क्रियाकलापहरुको अन्त्य गर्न विभिन्न सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- ❖ महिलामाथि हुने सबै प्रकारका हिंसा विरुद्ध शुन्य सहनशीलताको नीति लिइनेछ ।
- ❖ उद्यशीलताको माध्यमबाट पिछडिएका तथा विपन्न महिलाहरुको आर्थिक शसक्तीकरण गर्नको लागि जीविकोपार्जन सुधार गर्न विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

(घ) बालबालिका, किशोरकिशोरी, अपाङ्गता भएका ब्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक र सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी नीति:

- ❖ बालबालिका र किशोरकिशोरीहरु पोषण स्वास्थ्य सुधार गर्न बालपोषण भत्ता एवं पोषण सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- ❖ बहुक्षेत्रीय पोषण मार्फत बालबालिकाहरुको पोषण स्वास्थ्यमा सुधार गरिनेछ ।
- ❖ बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई परिणाममुखि बनाउन भौगोलिक क्षेत्र निर्धारण गरी सञ्चालन गरिने छ ।
- ❖ सबै बालबालिकाहरुलाई बालअधिकार ऐनमा उल्लिखित हक अधिकारको प्रत्याभूति गर्न आवश्यक संस्थागत र प्रक्रियागत सुधारका साथै घरदेखि विद्यालयसम्म बालबालिकाहरुलाई गरिने ब्यबहारमा सुधार गरिनेछ ।
- ❖ अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरुलाई शिक्षा, स्वास्थ्य र सामाजिक अन्तरघुलनमा समायोजन हुनको लागि प्राथमिकता दिइने नीति लिइनेछ ।
- ❖ सुनछहरी गाउँपालिकाभित्र बालविवाहको समस्या रहेको हुदाँ यसबाट हुने नकारात्मक प्रभावका सम्बन्धमा सचेतना र जागरण पैदा गराउदै आगामी २ बर्षभित्र बालविवाह पूर्ण रुपमा अन्त्य गरिनेछ ।
- ❖ बालश्रममुक्त, बालमैत्री र पोषणमैत्री पालिका निर्माण गर्न विशेष अभियानका रुपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- ❖ सार्वजनिक संरचना, भवन र अन्य पूर्वाधारहरु निर्माण गर्दा अपाङ्गमैत्री बनाइनेछ ।
- ❖ अपाङ्गता भएका ब्यक्तिप्रति गरिने विभिन्न खालका भेदभाव, अन्धविश्वास र हिंसा लगायतका असामाजिक ब्यबहारलाई नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ❖ ज्येष्ठ नागरिकको सम्मान, आदर र सहजताको लागि विभिन्न सेवा र सुविधामा बिशेष छुट र सुविधामा सहुलियतको ब्यबस्था गरिनेछ ।
- ❖ ज्येष्ठ नागरिकहरुलाई गाउँपालिकाबाट उपलब्ध गराइने सेवा, सुविधामा पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ । ७० बर्ष माथिका ज्येष्ठ नागरिकहरुलाई निशुल्क स्वास्थ्य शिबिर मार्फत उपचार सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।

- ❖ सामाजिक सुरक्षा पाउने उमेर समूहका नागरिकहरु र एकल महिलाहरुलाई समयमै सामाजिक सुरक्षाको दायरामा ल्याइनेछ ।
- ❖ गाउँपालिकाको पोबाडमा रहेको नेपाल एसबिआइ बैंकमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्नका लागि टाढाबाट आउने नागरिकहरुलाई आफ्नै गाउँघरमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता उपलब्ध गराउन बैंकसंगको सहकार्यमा आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- ❖ आ. ब. २०७९/०८० मा बाँकि रहेका १०७ जना ढ्ङ्गड पिडित घर परिवारको स्वास्थ्य बिमा यसै आ. ब. मा पुरा गरिने छ ।
- ❖ कुनै पनि बालबालिका दृष्टिविहिन नहउन् भन्ने उद्देश्यले बिद्यालय स्तरमा आँखा शिबिरको ब्यबस्था गर्ने नीति लिइने छ ।

(ड) संस्कृति सम्बन्धि नीति

- ❖ यहाँको परम्परागत संस्कृति विशेष गरी आदिबासि जनजातिहरुको आदिम संस्कार संस्कृतिमा आधारित भेषभुषा, संस्कार संस्कृति, आज्ञा पुजा, धर्म आदिलाई संरक्षण, संवर्द्धन र बैज्ञानिक अबलम्बन गर्ने नीति लिइने छ ।
- ❖ स्थानिय संस्कार संस्कृति संरक्षणका लागि संस्कृति प्रबर्द्धन तथा स्थानिय सांस्कृतिक महोत्सवको माध्यमबाट बिभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी संरक्षणको नीति लिइने छ ।
- ❖ आधुनिकताको नाममा तिब्र रुपमा भित्रिरहेको पश्चिमा छाडा संस्कृति र संस्कारलाई निरुत्साहित गर्ने नीति अबलम्बन गर्ने नीति लिइने छ ।

(च) यूवा तथा खेलकुद

- ❖ यूवाहरुको शारिरीक सुसंगतताको बिकास र राष्ट्रको समग्र बिकासका लागि खेलकुद क्षेत्रलाई बिशेष प्राथमिकता दिइने छ ।
- ❖ सुनछहरी गाउँपालिकाले गाउँपालिकाको गौरवको खेलका रूपमा **ब्याट्मिन्टन** खेललाई बिकास गर्दै अन्य खेलकुदलाई समेत ब्यबस्थित गर्ने र निरन्तरता दिने नीति लिइने छ ।
- ❖ राष्ट्रपति रनिङ शिल्डलाई खेलकुदको पहिलो जगका रूपमा लिई बिशेष ध्यान दिइने छ ।

- ❖ सुनछहरी गाउँपालिकाबाट खेल क्षेत्र, कला साहित्य क्षेत्र, सामाजिक साँस्कृतिक क्षेत्रमा विशेष योगदान पुर्याइरहेको ब्यक्तित्व तथा प्रतिभाहरुलाई प्रोत्साहन तथा पुरस्कारको ब्याबस्था गरिने छ ।
- ❖ युवाहरुलाई उद्यमशिल, आत्म निर्भर र श्रमशिल बनाउन भुमि बैंकको नीति अन्तर्गत रोजगार, कृषि र पशु शाखा मार्फत कार्यान्वयन हुने गरी कार्यक्रमको थप परिमार्जन सहित रोजगार प्रवर्द्धन गर्ने नीतिको अबलम्बन गरिने छ ।

३. पूर्वाधार विकास:

(क) सडक यातायात सम्बन्धी नीति:

- ❖ गाउँपालिकाको सडक यातायात नपुगेका बस्तीहरुमा बाताबरणीय प्रभावको अनुकुलता तथा प्रतिकुलता बिश्लेषण गरी नयाँ सडक निर्माण गरिनेछ ।
- ❖ हालगाउँपालिकाले निर्माण गरेका सडकहरुको स्तरोन्नतिका लागि संघ तथा प्रदेश सरकारसंगको समन्वयमा आगामी ३ बर्षभित्र स्तरोन्नति कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।
- ❖ नयाँ निर्माण गरिने सडकको बाताबरणीय प्रभाव परीक्षण गरी सो का आधारमा निर्माण कार्य थालिनेछ ।
- ❖ आगामी ३ बर्षभित्र ल्याबाङ-पखेर-डम्फु- बागतारे हुदै जलजलाको फेदी गल्फूखोलासम्मको कृषि तथा पर्यटन सडक निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।
- ❖ गाउँपालिकामा सम्भावना भएका स्थानहरुमा पर्यटन पदमार्गहरुको निर्माण कार्य थालिनेछ ।
- ❖ सडक निर्माण कार्यको लागि बिस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरी सो का आधारमा सडकहरुको नयाँ निर्माण तथा स्तरोन्नति गरिनेछ ।
- ❖ सुनछहरी गाउँपालिकाका विभिन्न खोलाहरुमा मोटेरेवल पुलहरुको निर्माणका लागि परामर्शदाताहरुबाट विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरिनेछ ।
- ❖ सुलीचौर देखि सिरक्याङ्भिर हुदै थबाङ सम्म जोड्ने सडकलाई स्तरोन्नति गरी कालोपत्रे सम्म गर्नका लागि प्रदेश सरकारसंग पहल गरिनेछ ।

- ❖ सुलिचौर-फगाम-जेलबाड-ओखरेनि-मिरुल जोड्ने बाटोलाई पुरा गर्नका लागि संघिय सरकार सँग पहल गरिने छ ।
- ❖ बढाचौर-सिउरी-झेलिगुड-बाग्लुङ जोड्ने बाटोलाई पुरा गर्नका लागि संघिय सरकार सँग पहल गरिने छ ।
- ❖ पोबाड-शेरम-घुसबाड-तिलाचन हुदै ढोरपाटन जोड्ने बाटोलाई प्रदेश सरकारसँगको पहलमा अगाडि बढाइने छ ।
- ❖ क्याङनाड-लिपुलेक-हाम्जा भिरकुना नयाँ ट्रयाक खोल्न पहल गरिनेछ ।
- ❖ थनबाड-मिडजाखोर –ओपा-तिनकिल्ला मोटरबाटो निर्माण गर्न पहल गरिनेछ ।
- ❖ जेलबाड –सिर्बाड –बाघतारे मोटरबाटो निर्माण गर्न पहल गरिनेछ ।

(ख) झोलुङ्गे पुल सम्बन्धी नीति:

- ❖ हाल निर्माणाधीन रहेका झोलुङ्गे पुलहरु आगामी आ ब मा निर्माण सम्पन्न गरिनेछ र नयाँ निर्माण हुने झोलुङ्गे पुलहरु निर्माण कार्य शुरुवात गरिनेछ ।
- ❖ अति जिर्ण अबस्थामा रहेका झोलुङ्गे पुलहरु संघ तथा प्रदेश सरकारको सहयोगमा पुनःनिर्माण तथा मर्मत कार्य गरिनेछ ।
- ❖ झोलुङ्गे पुलहरुको नियमित संरक्षण तथा सम्भारका लागि प्रत्येक झोपुहरुमा झोपु संरक्षकको ब्यबस्था मिलाइनेछ ।
- ❖ पोबाड-सिउरी लुङ्गरी खोला झोलुङ्गे पुल, झेलीजुड तल्लो जुरे सल्कबाड खोला झोलुङ्गे पुल, सिरक्याड-रुडकुसि उवा खोला झोलुङ्गे पुल, रुडकुसि-सुरबाड घुस्बाड खोला झोलुङ्गे पुल , चिहानधारा-हाम्जा फगामखोला झोलुङ्गे पुल (जो ४०० मी. भन्दा बढी लम्बाई भएका) पुलहरुलाई निर्माणका लागि संघिय सरकारसँग पहल गरिने छ ।

(ग) विद्युत तथा सूचना तथा सञ्चार सम्बन्धी नीति:

सुनछहरी गाउँपालिका रोल्पाको आ.ब. २०८०।८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

- ❖ आगामी २ वर्षभित्र सुनछहरी गाउँपालिकाको सबै बस्तीहरूमा केन्द्रीय प्रसारण लाइनको विद्युतको पहुँच पुर्याउनका लागि थप नेपाल विद्युत प्राधिकरणसंग पहल गरिनेछ ।
- ❖ विद्युत,सडक र खानेपानीको एकीकृत विकास प्रणाली अबलम्बन गरिनेछ ।
- ❖ सुनछहरी गाउँपालिकामा नेपाल टेलिकमको 4G सेवाको पहुँच सबै ठाउँमा पुर्याउनका लागि बिबाड (माबाड) धुरीमा 4G सहितको नयाँ NTC टावर निर्माण सँगै थप मोबाइल टेलिफोन टावरहरूको विस्तार गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- ❖ सबै सामुदायिक विद्यालयहरूमा पूर्णरूपमा इन्टरनेट पहुँचको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- ❖ गाउँपालिकाका सम्पूर्ण सूचना तथा जानकारीहरू सूचना अधिकारी, वेभसाइट तथा गाउँपालिकाको सामाजिक सञ्जाल मार्फत सार्वजनिकीकरण गरिनेछ ।
- ❖ जनतासंग रेडियो कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ❖ प्रत्येक चौमासिकमा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- ❖ पुर्वी रोल्पाका त्रि-गाउँपालिकाको पहलमा लुंग्री हाइड्रो पावरको निर्माण कार्यका लागि पहल गरिनेछ

४. वन,वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन:

(क) वन, वातावरण तथा भू संरक्षण सम्बन्धी नीति:

- ❖ जल,जमिन र जंगलको संरक्षण,सम्बर्द्धन र बैज्ञानिक प्रयोग गर्ने नीति लिइनेछ । जडीबुटी तथा वनजन्य बस्तुहरूको पहिचान,संरक्षण तथा संबर्द्धन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ❖ सुनछहरी गाउँपालिका प्राकृतिक रुपमा विपद्को जोखिममा रहेको हुदाँ पहिरो नियन्त्रण तथा अन्य प्राकृतिक विपद्हरूको पूर्वतयारी, प्रतिकार्य र विपदमैत्री पूर्वाधार र संरचना निर्माण गरिनेछ ।
- ❖ बन डढेलो र अनावश्यक वन फडानीलाई पूर्ण रुपमा निषेध गरी त्यस्तो कार्य गर्नेलाई वन ऐन अनुसार दण्ड तथा सजाय गरिनेछ ।

सुनछहरी गाउँपालिका रोल्पाको आ.व. २०८०/८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

- ❖ सुनछहरी गाउँपालिकाभित्रका पहिरोको जोखिमयुक्त ठाउँहरू फगामको पहिरो, माबाङको पहिरो, फुलीवनको पहिरो, कसलाको पहिरो, गोठबाङ पहिरो, बाहिरी गाम पहिरो, खिबाङ पहिरो, मुलाखर्क पहिरो, बामरी पहिरो र जैमा पहिरो नियन्त्रण तथा रोकथामका उपायहरू जस्तो: वृक्षारोपण, चरिचरण बन्द र पहिरो नियन्त्रणका लागि अन्य पूर्वाधार निर्माणका लागि जोड दिइनेछ ।
- ❖ विकाससँगै बढ्दो प्रदूषण नियन्त्रण गर्नका लागि सबै गाउँ, टोल, बस्तीहरू र सडक छेउछाउमा रुख रोप्ने र “हरियाली गाउँ, प्रकृतिमा रमाउँ” भन्ने नारालाई सार्थक बनाउने प्रयत्न गरिनेछ ।
- ❖ विपद् प्रतिकार्य कार्ययोजना २०७९ बमोजिम विपद् ब्यबस्थापनका कार्यहरू गरिनेछ ।
- ❖ जलवायू परिवर्तन जोखिम न्यूनीकरणका लागि जलवायू अनुकूलन योजनाहरू कार्यन्वयनमा ल्याइनेछ ।
- ❖ ठाउँ ठाउँमा रिचार्ज पोखरी निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।
- ❖ आइ एन एफ द्वारा संचालित योजना आ.व. २०८०/८१ को कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रतिबद्धता जाहेर गरिएको छ ।

५. संस्थागत विकास तथा सुशासन:

- ❖ गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना बमोजिम कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता बढाइनेछ ।
- ❖ गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवा र विकासका कार्यहरू छिटो छरितो, पारदर्शी, जनमुखी र उत्तरदायी बनाउन बहुसरोकारवालाहरूको निगरानी बढाइनेछ ।
- ❖ गाउँपालिकामा स्वीकृत दरबन्दीभन्दा निकै कम कर्मचारीहरू कार्यरत रहेको हुदाँ एक वर्षभित्र सबै पदमा पदपूर्ति गरिनेछ ।
- ❖ भ्रष्टाचार विरुद्ध शुन्य सहनशीलताको नीति मार्फत सार्वजनिक प्रशासनमा सदाचारिता अभिवृद्धी गरिनेछ ।

- ❖ सेवा प्रवाह र विकासलाई प्रभावकारी बनाउन सेवाग्राहीको पृष्ठपोषण लिने पद्धतिलाई संस्थागत गर्दै प्रविधिमैत्री बनाउन आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- ❖ विकास योजना तथा कार्यक्रमहरुको नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन एवं सुपरीवेक्षण गरी योजनाहरुको परिमाणात्मक र गुणात्मक सुधार गरिनेछ ।
- ❖ गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत अभिवृद्धि गर्न राजस्व संकलनलाई प्रभावकारी बनाउन राजस्वको व्यापक दायरा बढाउन पहल गरिनेछ ।
- ❖ मैले तिरेको कर मेरै सुनछहरीको समृद्धिको लागि हो भन्ने भावनाको विकास गर्न करदाता शिक्षा संचालन गरिनेछ ।
- ❖ स्थानीय तहको न्यायिक क्षेत्राधिकार भित्र रहेर न्याय सम्पादनको कामलाई प्रभावकारी रुपमा सम्पादन गरिनेछ साथै वडा वडामा मेलमिलाप केन्द्र मार्फत जनताको घर आँगन बाटै न्याय सम्पादन गर्ने नीति लिइने छ ।
- ❖ स्थानीय तहको क्षेत्राधिकारभित्र रहेर संविधानको मर्म एवं भावना बमोजिम संघ र प्रदेश कानूनसंग नबाझिने गरी गाउँसभाबाट ऐन र गाउँकार्यपालिकाबाट नियमावली, कार्यविधि र निर्देशिकाहरु बनाइ कानुनी शासनको मान्यतालाई आत्मसाथ गरिनेछ ।

6. चुनौतीहरु

- ❖ हाम्रो अगाडी थुप्रै चुनौतिका चाडहरु छन् । ति चुनौतिलाई संभावनामा बदल्नु नै हाम्रो लागि एउटा चुनौति हो । हाम्रो आत्मागत अबस्था, यहाँका जनताको अबस्था र बाह्य अबस्था सबैलाई केन्द्रित गरि समन्वयात्मक ढंगले कार्यसम्पादन गर्नु पनि एउटा चुनौति हो । किन भने विगतका ६ वटा गा बि स २ वटा इलाका अहिले ७ वटा वडामा विभाजन हुदा ति सबैका मनोबिज्ञालाई पनि ख्याल गर्नु पर्ने छ । भौगोलिक विकटता अर्को हाम्रो चुनौतिको रुपमा खडा भएको छ । कमजोर भुगोलका कारण बाढिपहिरो अत्याधिक जानुले गाउँ बस्ती तहस नहस हुदा ठुलो धनरासीको क्षति भएको छ । साथै भौगोलिक विकटताका कारण विकास निर्माणका कयौ कामप्रभावित भएका छन् । ढुवानीमा समस्या, बाटो नियमित नभईदिनु, पहिरोको उच्च जोखिम हुनु यसले जनताको जिवन शैलिमा पनि प्रत्यक्ष असर परिरहेको छ । बस्तीहरु टाढा टाढा छरीएकाले पनि बिकासको गतिलाई तिब्रता दिनेअर्को चुनौति छ । जनसंख्या वृद्धि संगै अत्याधिक बन फडानी

हुदा वनजंगल नासिदै जाने, वातावरणिय सौदर्यता कम, पहिरोको जोखिम बढी, पानीका मुहान सुक्दै जाने समस्या देखिन थालेका छन्।

जनताको असिमित आवश्यकता र स्थानिय सरकार सँगको सिमित साधन र स्रोतको बिचमा उत्पन्न अन्तरबिरोध नै सुनछहरी गाउँपालिकाको ठुलो समस्याका रुपमा खडा भएको छ। अब्यवस्थीत पशुपालका कारण वनजंगल नासिनुका साथै वन खुकुलो हुदै जानु र अन्तमा ठुलठुला पहिरो जानु। अब्यवस्थीत खेति प्रणाली हुदा त्यसलाई आधुनिक र ब्यवसायिक बनाउनु हाम्रो अगाडी चुनौतिको रुपमा उभिएको छ। विवाह, मृत्यूमा सस्कारमा हुने अनावश्यक फजुल खर्चलाई नियन्त्रण गर्नु पनि हाम्रो लागि चुनौती बनेको छ। मुख्यत जनसंख्यालाई आधार मानि बजेट बिनियोजनको मापदण्ड बनाउदा हाम्रो जस्तो बिशाल भुगोल र सिमित कम जनसंख्या भएको स्थानिय तहलाई समान बिकासको पहुँचमा पुग्न संघ तथा प्रदेशबाट पर्याप्त बजेट बिनियोजन हुन नसकेकोले भौतिक, आर्थिक तथा सामाजिक बिकासमा पछाडि परेको अवस्था छ।

७. अवसरहरु

- ❖ हरेक क्षेत्रमा चुनौती संगै अवसर पनि जोडिएको हुन्छ। हरेक वर्ग, क्षेत्र, जाती र लिङ्गको समवेशितालाई अझ प्रभावकारी बनाउनदै अवका हाम्रा रणनीतिक योजनाहरु निर्माण गर्नु आजको आवश्यकता हो भन्ने हामिले ठानेका छौ। समाजमा हुने विभिन्न खाले विकृति र विसंगति, अन्धविश्वास, जातियछुवाछुत रुढीवादी, खर्चालु सस्कृतिको नियमन ब्यवस्थापन र अन्त्य गर्न सक्यो भने सुन्दर सुनछहरी निर्माण गर्ने सुनौलो अवसर हामि संग छ। हाम्रो कठिन भौगोलिक विकटता भए पनि अवसरका ढोकाहरु पनि खुलि रहेका छन्। कच्चि सडक भएपनि अधिकांस बाटोहरु १२ महिना संचालन भइरहदा त्यसबाट पनि केहि अवसरका खोजिहरु पक्कै गरिने छ। यसको संरक्षण र दिगो पना आजको आवश्यकता हो भन्ने थानेका छौ। संचार, बिद्युतीकरण, कृषिलाई आधुनिकिकरण र ब्यवसायिक बनाउने पनि अवको गर्ने मुख्य अवसर र अभिभारा हुने छ। हामिले पारित गरेका निति तथा कार्यक्रमलाई ब्यवस्थीत र प्रभावकारी बनाउदै लगेमा हाम्रा अवसरका कयौ ढोकाहरु खुल्ने छन्।

अन्तमा:-

- ❖ एउटा ऐतिहासिक परिवर्तन पश्चात आएको संघियता सँग जनताका असिमित माग र भरोसा तथा हाम्रा आवश्यकता र हामीसँग उपलब्ध साधन श्रोतको न्युन उपलब्धताका बीचको ठुलो अन्तर विरोधका कारण भरखरै जनताका सबै मागहरु संवोधन गर्न सक्ने अवस्थामा हामी छैनौं। तथापी यहाँको यातायात, भौतिक पुर्वाधार, कृषि, पर्यटन, सुशासन र समृद्धिको लागि हामी क्रमिक रुपले

सुनछहरी गाउँपालिका रोलपाको आ.ब. २०८०।८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

अगाडी बढ्ने र अर्को वर्ष केही महत्वपूर्ण विषयहरु जस्तै: शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि सहकारी, वन पर्यटन जस्ता विषयमा वृहत अन्तरक्रिया मार्फत दिर्घकालिन योजना बनाई अगाडी बढ्ने संकल्प गरेका छौं। हामी कसैको अन्ध नक्कल गरेर होईन हामी हाम्रै परिवेश हाम्रै धरातल र हाम्रै श्रोत साधनमा भर परेर “सुनौलो र सभ्य सुनछहरी, आत्मनिर्भर सुनछहरी” बनाउन अविचलित लागि पर्नेछौं। जनता जनप्रतिनिधि र राष्ट्र सेवक कर्मचारी सबैको सहकार्य र सहमति बाट अगाडी बढे परिवर्तन र विकास संभव हाम्रै पालामा हुने छ। निति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न सहयोग पर्याउनुहुने उपाध्यक्ष ज्यू, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत ज्यू, गाउँपालिकाका प्रवक्ता, वडाध्यक्ष ज्यूहरु र जनप्रतिनिधि ज्यूहरु, सम्पूर्ण विषयगत समितिका पदाधिकारी, राजनीतिक दलका प्रमुख प्रतिनिधि ज्यू, बुद्धिजीवि, समाज सेवी, शिक्षक, अहोरात्र खट्ने सम्पूर्ण राष्ट्र सेवक कर्मचारी ज्यूहरु लगाएत सबैलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

- ❖ नीति तथा कार्यक्रम अनुरूप यस गाउँपालिकालाई “सुनौलो र सभ्य सुनछहरी, आत्मनिर्भर सुनछहरी” बनाउन सबैको साथ सहयोग र सहकार्यको आशा र विश्वासको पूर्ण अपेक्षा राख्दछु।
धन्यवाद ॥

मिति २०८०।०३।०८

धन बहादुर पुनमगर
अध्यक्ष
सुनछहरी गाउँपालिका

